

Winter 2012/2013

Goed dat de wisseling van seizoenen er is. Voortdurende verandering en toch vaste regelmaat. Op wat was blik je terug, naar wat komt zie je vol spanning uit. En je weet: soms zit het mee, soms zit het tegen.

Aan het eind gekomen van 2012 kijken we terug op het 40^{ste} jaar van IVN Munstergeleen. Wij begonnen aan dit jubileumjaar onder een minder goed gesternte. In de herfst van 2011 zagen we het niet meer zo zitten. Maar met de nadering van het voorjaar kwam de moed er als vanzelf weer in. Het onderhouden van de tuin, het organiseren van activiteiten, het ontvangen van bezoekers, alles werkte stimulerend als vanouds. Bij het onderhoudswerk kregen we de medewerking van nieuwe en jonge vrijwilligers, met de op touw gezette activiteiten konden we toch aandacht besteden aan het jubileumjaar en ondanks de niet zo goed uitgevallen zomer lijkt het aantal bezoekers van 2012 dat van het voorgaande jaar dicht te naderen. Niet in de laatste plaats komt dat door de Open Monumentendag 2012, die van start ging in de Heemtuin op zaterdag 8 september met de presentatie van het boekje *Groen van Toen*, samengesteld in opdracht van het gemeentelijk comité Open Monumentendag Sittard-Geleen.

Ruim 60 belangstellenden (alle vlaai ging op maar gelukkig was er ook nog cake) waren die zaterdagochtend bij schitterend weer naar de Heemtuin gekomen, niet alleen in het kader van Open Monumentendag, maar ook omdat in de Heemtuin op hetzelfde moment het startsein werd gegeven voor de Munstergeleense wandel-/fietstocht *Kunstproeven*. Aan het eind van dat weekend had de Heemtuin zo'n 300 bezoekers op de teller staan.



Niet meer zo Groen als Toen: ons eigen vrijwilligersmonument, Willy Hamers, voert het eerste exemplaar aan van het boekje Groen van Toen.



Een van de schilderijen van Hub Mulders



Eenden bij de vijver, keramisch werk van Els Rongen

In 2012 heeft IVN Munstergeleen voor de tweede keer op rij een maatschappelijke stageproject begeleid van 7 leerlingen van Trevianum Scholengroep in de laatste week van maart. En op zaterdag 29 september kwamen 25 medewerkers van de Rabobank Westelijke Mijnstreek naar de perenwei aan het Steingraafpad om daar de bosrand verder terug te zetten en



de monumentale perenbomen nog meer kansen te geven. Zij zorgden voor de vlaai, wij voor de koffie tijdens een gezellige pauze in de Heemtuin.

Vrijwilligsters Rabobank aan het werk

Bij dergelijke activiteiten geven de gezelligheid, de werksfeer en het bewustzijn met zijn allen bezig te zijn voor een nobel doel aan de deelnemers en aan ons een voldaan gevoel.

Op meerdere momenten diende de Heemtuin als locatie voor een kinderfeestje, een stiltewandeling, een afscheid.

Veel bezoekers die aan het eind van het jaar terugkijken op 2012 zullen zich hun bezoek aan de Heemtuin herinneren, waar het goed was om even uit te rusten, rond te kijken en/of de meegebrachte boterham op te eten.

Wie niet is komen kijken in 2012 wensen wij toe dat zij in 2013 in de gelegenheid zullen zijn hun hart op te halen in de ook dan weer florierende Heemtuin.

Voordat het zover is wensen wij hun en u allen fijne feestdagen en een voorspoedig en veelbelovend begin van het nieuwe jaar.



Kinderfeestje van de familie Slakhorst (28-07-2012)

Steenuiltje nieuwe opzet

U hebt het al gezien: *Het Steenuiltje* heeft een nieuwe jas. Een jas die ook *Bladgroen*, kwartaalblad van IVN Sittard-Geleen, past. Twee afdelingen, twee blaadjes, één IVN. Waarom niet de krachten bundelen? Het moment, aan het eind van het 40^{ste} jaar voor IVN Munstergeleen, aan het begin van het 40^{ste} jaar voor IVN Sittard-Geleen lijkt gunstig. Bij de ene afdeling zijn ze goed in het organiseren van natuurwandelingen, lezingen en excursies, de andere heeft vooral de Heemtuin om mensen te betrekken bij natuur, milieu en landschap: natuurlijke kruisbestuiving (een bewust pleonasme) gegarandeerd!

Voor het kwartaalblad *Bladgroen* en het seizoensblad *Het Steenuiltje* komt de samenwerking hierop neer dat er een overeenkomstige lay-out is en een deels overeenkomstige inhoud.

Van beide afdelingen verschijnt één gemeenschappelijk jaarprogramma. De toegenomen samenwerking komt niet uit de lucht vallen. Al twee jaar was er de regionale samenwerking: de 7 IVN-afdelingen van de Westelijke Mijnstreek organiseerden 4 wandelingen rond een bepaald thema, voorafgegaan door een inleidende lezing in de winter. De samenwerking, geen samengaan, tussen Sittard-Geleen en Munstergeleen is een logisch vervolg hierop.

Het uiterlijk van *Het Steenuiltje* moest maar eens op de schop. Allereerst wordt de kleur van de omslag seizoensgebonden naar het voorbeeld van de placemat 2012 (nog altijd verkrijgbaar > gewoon papier € 0,10; gelamineerd: € 1,00). Tegen die zachtere achtergrondkleur komt ook de foto op de voorkant beter tot zijn recht.

En wat vindt u van het nieuwe logo?

Planten uit het Capitulare de Villis van Karel de Grote

Wilde cichorei (*cichorium intybus*)

Cichorei is een overblijvende plant die behoort tot de composietenfamilie. De plant is 80-90 cm hoog, met een lange penwortel (soms vertakt) tot 75 cm. De penwortel heeft een dunne bast en is van buiten bruin/geel en is binnenin wit. Hij heeft een centrale kern met veel kanaaltjes. In de wortel komt een bittere melkachtige vloeistof voor.



De bladeren kunnen 7,5 tot 15 cm lang worden, zijn lancetvormig en vormen een rozet rond de

centrale stengel. De bladeren aan de bloemstengel zijn kleiner en pijlvormig.

Cichorei vormt bloemstengels en zaden in het tweede jaar (na de eerste winter). De plant bloeit van juli tot augustus met helderblauwe tot lila bloemen. De bloemen openen zich vooral 's morgens en sluiten zich precies 5 uur nadat ze open zijn geweest.

De botanische naam *Cichorium* refereert waarschijnlijk aan het feit dat de plant bijna nooit *in* het veld groeit maar bijna altijd ernaast. (kio = gaan en chorion = veld). De naam intybus verwijst waarschijnlijk naar zijn holle steel (tubus = pijp). De plant heeft zich vanuit het Middellandse zee gebied over de hele wereld verspreid.

Naast de wilde cichorei (*Cichorium intybus* var. *sylvestre*) zijn de 2 bekendste varianten de witlof (*Cichorium intybus* var. *foliosum*) en de Wortel Cichorei (*Cichorium intybus* var. *sativum*). De wortel cichorei wordt gekweekt voor het hoge inuline gehalte in de wortel. (Deze prebiotica zorgt voor een goede darmflora)

Toepassingen:

De plant werd al in de 18^{de} eeuw beschreven in allerlei kruidenboeken voor medicinaal gebruik. De plant heet in Duitsland *Wegewarte* (*wachter van de weg*) en in allerlei boekjes staan folkloristische verklaringen van deze plant die niet eensluitend zijn.



Huishouden:

De hele plant wordt gekweekt als veevoer en voor voedzame grasmengsels.

Het gekookte blad wordt gebruikt om een heldere blauwe verfstof te winnen.

Aan het begin van de 19^{de} eeuw werd cichorei op grote schaal verbouwd in Limburg als vervangend product voor koffie. Ook tijdens de beide wereldoorlogen diende de gedroogde en gebrande wortels als surrogaat voor de koffie (ook wel "Duitse koffie")

en was zeer belangrijk als groente (witlof) De plant wordt dan in donkere ruimten gekweekt (of met grond bedekt) waardoor de groene bladkleurstof zich niet kan vormen; het blad wordt dan als brussels lof of witlof gegeten. De bittere toppen van de plant in het voorjaar smaken goed in de sla.

Medicinaal:

Het blad wordt gebruikt bij lever en miltproblemen en als papje bij ontstekingen op een wond gelegd.

Een aftreksel van de gedroogde wortel werkt laxerend en afdrijvend.

Thee van cichorei zou helpen bij maagklachten en werd in de volksgeneeskunde al gebruikt als reinigende kracht.

In de heemtuin vindt u deze plant in de boerengaard.

Bron: internet en allerlei kruidenboekjes.

Witlofsoep en toast met geitenkaas

| | |
|------------------------|------------------------------|
| Voor vier personen: | 2 blaadjes laurier |
| 1 kg witlof | Peper en zout |
| 2 aardappelen | Bieslook |
| 1 ui | 8 kleine sneetjes grof |
| 1 teentje knoflook | brood |
| Boter | 1 rolletje verse geitenkaas, |
| 1 liter kippenbouillon | 150 ml room. |
| 1 kruidnagel | |

Snipper het witlof en snijd de aardappelen in blokjes. Snipper de ui en de knoflook.

Fruit ui, knoflook, aardappelen en witlof in een klontje boter. Doe er de bouillon, kruidnagel en laurier bij. Laat 25 minuten zachtjes koken.

Verwijder daarna de kruiden en pureer de soep met een staafmixer. Doe hem eventueel nog door een zeef. Breng op smaak met peper en zout.

Snipper wat bieslook. Rooster het brood. Beleg de toast met plakjes geitenkaas, bestrooi met bieslook en kruid rijkelijk met peper.

Verdeel de soep over kommetjes en doe er een scheutje room in. Serveer met de toastjes.

Smakelijk eten!

Toos van der Vring

Vogelexcursie 18 november

Met acht deelnemers vertrokken we op zondag 18 november vanaf de brouwerij in Wijlre. Een druilerige herfstdag, maar de herfstkleuren van de



hellingbossen kleurden de dag fraai in. Minder dan wij leken de vogels te genieten van de mooie natuur. Het ijsvogeltje liet zich niet zien op een van de laaghangende takken boven het water van de kasteelgracht. Wel een reiger op zijn wieken door de lucht. Op een ander moment dacht iemand een roerloos staande reiger te hebben gefotografeerd maar op de foto was een lap stof te zien. Ook de vruchten van de elzen hadden (nog weinig of) geen belangstelling van vinken waarvan we er maar een paar zagen. Een enkel roodborstje liep een eindje met ons op en Jo vertelde dat het dat niet deed uit sympathie met ons maar juist om ons in de gaten te houden en te laten weten dat dit zijn territorium was. Kraaien en merels waren er natuurlijk ook geregeld te zien. En tegen het einde van de wandeling was daar zowaar nog een buizerd "in witte noordelijke vorm". In de week na deze wandeling heeft Jo Douven alweer nestkasten van kerkuilen (die al vroeg aan het broedseizoen beginnen) gereinigd en voorzien van nieuw nestmateriaal. Bovendien heeft hij bij IVN Spau-Beek vier nieuwe kasten voor torenvalken besteld ter vervanging van oude. Straks liggen daarin de eieren weer te glanzen.

In memoriam Frits Voorter

Op 24 juli 2010, 4 dagen na zijn 90^{ste} verjaardag, was Frits Voorter voor het laatst in de Heemtuin. Hij genoot van de zomerbloei en van het feit dat hij werd vergezeld door zijn nakroost, met name kleinzoon Fred die sinds kort bestuurslid was en vanaf 1 januari 2011 de nieuwe penningmeester zou zijn, de functie die hij zelf had bekleed gedurende het eerste decennium van IVN Munstergeleen.

Frits was medeschepper van dit 'aards paradijsje' (zie het artikel van Limburgs Dagblad 29 juni 1978, waarin hij een rol speelt). Naast zijn dienstverband op de melkfabriek St. Rosa te Sittard (voorganger van Campina) bestierde hij bij zijn huis aan de Overstraat een kippenfarm. Daar kwam Hub Mulders zijn eieren halen en dan kwam het gesprek al gauw op de plannen voor een Heemtuin.

Frits heeft ook de eerste versie van de schaapstal gebouwd voor de schapen die hij hield in de wei die nu de Boerengaard is - de huidige is op dezelfde plaats gebouwd toen vroeg in de 90-er jaren de Boerengaard was ingericht.



Frits Voorter op 6 augustus 2005

De rouwkaart was versierd met een foto van 'zijn' Heemtuin, een mooi gebaar naar deze vrijwilliger van het eerste uur.

Moge hij nu rusten in het hemelse paradijs.

Vogelobservatiewand

Van 20 – 22 augustus waren Hub Mulders en Ben Bongers gastheer op de Floriade waar IVN participeerde in de inzending van Vivara natuurbeschermingsproducten. *Through animal eyes* won de derde prijs in de competitie voor de beste presentatie. De jury schreef: *Een ontzettend leuke presentatie, gericht op de kinderconsument. Voorzien van zeer begrijpelijke toelichtingen staat het geheel duidelijk garant voor een zeer positieve bijdrage aan de totale educatieve uitstraling van Floriade 2012 ... In een tijd dat kinderen steeds minder met .natuur' lijken te hebben, biedt dit initiatief een prachtig doorkijkje op onze natuur.*

Een sprekend onderdeel van die gerichtheid op de kinderconsument was de vogelobservatiewand. Via een wilgentunnel kwam je bij de wand met kijkgaten op verschillende hoogtes zodat grotere en kleinere kinderen naar hartelust de vogeltjes konden bestuderen. Die vogeltjes hadden jou helemaal niet in d(i)e gaten want waren veel te druk met het pikken in de voersilo's die daar op 2 tot 3 m afstand hingen. Zo leerde je groenlingen van koolmezen onderscheiden (makkelijk zult u zeggen, maar je moet ergens beginnen) en nog veel meer, want naast het kijkgat hing een poster met daarop al die vogeltjes afgebeeld met de naam erbij.

Hub was zo enthousiast dat hij spoedig een ontwerp voor een dergelijke vogelobservatiewand in de Heemtuin had uitgewerkt. De voorbereidingen voor de uitvoering worden op het moment van schrijven getroffen. Op 24 maart, Palmzondag, eerste openstellingszondag, hopen we deze aanwinst voor de Heemtuin officieel en met dank aan de vogels voor het eerst te kunnen laten zien.



Vogelobservatiewand op de Floriade – straks in de Heemtuin?

Nestkastjes

Vroeger dacht men dat vogels sneller zouden nestelen in een kastje dat er zo natuurlijk mogelijk uitzag. Nu beseffen we dat een vogel geen ideeën koestert over wat wel of niet natuurlijk is en net zo gemakkelijk in een oude waterketel nestelt als in een stammetje met een berkenuiterlijk. En hier bieden onze moderne uitdragerijtuinen vol roestige bietensnijders, oude zinken wasteilen en halfvergane veilingkistjes een scala van nieuwe nestgelegenheden. Maar als u nou een roodborst in een oude theepot wilt laten broeden, hang het ding dan wel met de tuit naar beneden, zodat het water weg kan.

Praktische wenken:

De nestkast kan het beste op een hoogte van twee meter of meer worden gehangen.



De kast mag niet in de zon hangen, en liever ook niet in de wind. Richt de opening naar het noordoosten.
Plaats de kast zodanig dat er geen katten bij kunnen. Koop of maak van kippengaas kattengordels om de stam.

De aanvliegroute naar het nestkastje moet vrij zijn.
Hang de nestkastjes niet te dicht bij elkaar. Nestkasten voor verschillende soorten moeten minstens een meter of drie uit elkaar hangen, kastjes voor dezelfde vogels nog verder.
Hang de nestkastjes op een rustige plaats.
Zelfs als uw nestkastje niet onmiddellijk bezet wordt, kan het de vogels tot slaappleaats dienen in een koude winter.
Kijk tijdens het broeden niet in de nestkast.
Maak de nestkasten goed schoon nadat de gebruikers zijn vertrokken. Bedenk wel dat veel vogels twee of drie broedsels per seizoen hebben.

Bron: de natuurkalender

Toos van der Vring

Tuinweetjes

-Gebruik geen zout, maar zand om paden sneeuw- of ijsvrij te houden. Het zout kan planten en hagen die langs het pad groeien doen wegwijnen.

-Oleanders, laurierboompjes en andere vorstgevoelige kuipplanten kunnen zolang het niet hard vriest het beste buiten overwinteren. Zorg dat uw kuipplanten voldoende licht krijgen in de winterstalling.

-Herfstframbozen kunnen tot tegen de grond afgeknipt worden. Bij zomerframbozen snoei je alleen de takken van vorig jaar weg. Die zijn duidelijk te herkennen aan hun donkerder kleur.

-In februari kunnen zon overdag en vorst 's nachts schade toebrengen aan bomen. Door grote temperatuurverschillen kan de schors namelijk scheuren. Appelstammen zijn het gevoeligst. Bescherming tegen zonnestralen, bijvoorbeeld door ze wit te kalken, kan scheuren voorkomen.

-Indien nodig kan een verwaarloosde of te breed uitgroeiende haag van beuk, meidoorn of haagbeuk half februari rigoureuus worden teruggesnoeid. Knip de zijtakken tot tegen de hoofdstam. Doe het ene jaar de ene en het volgend jaar de andere kant. Goed bemesten na het snoeien.

-Als sneeuwkllokjes te dicht bij elkaar komen, gaat de bloei achteruit; dan wordt het tijd om ze te scheuren. Doe dit direct na de bloei. Haal de pol met een spitvork voorzichtig uit de grond en trek hem uit elkaar. Plant de bolletjes onmiddellijk terug, minstens 6 cm diep, zodat de witte scheut aan de basis volledig onder de grond zit. Maak u geen zorgen als het loof de eerste dagen slap hangt.

Toos van der Vring

Bron: scheurkalender 2012

Bestuur

Pierre Wijnen, voorzitter
Prevotlaan 17
6132 BM Sittard
046 4518149
E: pierrewijnen2@gmail.com

Hub Mulders, vice-voorzitter
Meishagerstraat 10
6151 BZ Munstergeleen
046 4514399
E: h.mulders7@kpnplanet.nl

Ben Bongers, secretaris
Parallelweg 2A
6136 AN Sittard
046 4522685
E: b.j.j.m.bongers@home.nl

Harrij Gijsen, 2^{de} secretaris
Meishagerstraat 1
6151 BZ Munstergeleen
046 4514594

Fred (G.C.) Penners, penningmeester > *IVN Munstergeleen*
Groenstraat 16 rek.nr: 135007968
6151 CS Munstergeleen
046 4526089 E: F.Penners@versatel.nl

Bestuursleden & schoolwerkgroep

Els Rongen
Koperslagerstraat 1
6151 DK Munstergeleen
046 4514318
E: rongen4@kpnplanet.nl

Toos v.d. Vring
Rietveldstraat 9
6132 SB Sittard
046 4511905
E: toosdekruij@planet.nl

Coördinatoren Heemtuin: Hub Mulders & Harrij Gijsen

Contributie

Denkt u eraan uw contributie te betalen voor 2013?

Als donateurlid van IVN Munstergeleen betaalt u: 11,50
[Voor een abonnement op de Natuurgids betaalt u: 14,50
In dit geval is het totale bedrag: 26]

Vermeldt u bij *mededelingen* ook uw postcode + huisnummer?

Jaarvergadering
op 29 januari 2013
in het Jeugdhuis, Geldakkerstraat 2
aanvang 19.30u

Zoals u ziet houden wij in 2013 voor het eerst onze jaarvergadering in de winter. Alles wat met de jaarvergadering te maken heeft zal bekend worden gemaakt op onze nieuwe website:

www.ivn.nl/afdelingen/munstergeleen

Scharreislagerij P. Keulers



DE KONINKLIJKE HANDELS-
SCHARREMESTERS-
VERENIGING

Scharrelvlees eerlijk en heerlijk

al meer dan 100 jaar!



Houbeneindstraat 1 | 6151 CP Munstergelleen | 046 451 30 54

Sittard, 29 november 2012-11-29



Groente en fruit

Elly Hermans

Dorpstraat 62, Broeksittard

*Geen tijd om naar de markt te komen?
Kom dan bij ons thuis voor uw verse groente en fruit,
iedere vrijdag tussen 9.00 en 15.00 uur.*



Bakkerij Steevens *Bie Christel*

Voor al uw brood, banket en andere lekkernijen

Geef uw bestelling op tijd door!!!

Christel Feron, Peterstraat 29, tel: 046 4512602

of 06 13107680



Het adres voor dierenbenodigdheden & diepvriesvoerders:
Carnibest – Natudog Ropadog - Energique

Steenweg 47, Sittard
tel.: 046 4007750



20 oktober:

vrijwilligersdag

Het jaarlijkse vrijwilligersuitje ging dit jaar naar de IJzeren Man te Weert, waar de plaatselijke afdeling van IVN en het Centrum voor Natuur- en Milieu-educatie een prachtig gebouw delen te midden van een schitterende natuur. Dat geeft veel mogelijkheden om kinderen en volwassenen de natuur te laten beleven, niet alleen in de werkelijkheid maar ook met moderne hulpmiddelen:

aaibare dieren naast touch-screens, waarop je interactief aan de slag kunt, een spannende kruiptunnel en een film over het aanpalende Grenspark Kempen-Broek, een bijenhal met alles wat je weten wilt, een tuin met wilgentunnels, insectentoren en –muur, zowaar een stentuin, waar je bij elkaar vindt wat vroegere geologische periodes hebben nagelaten.

Voor ons was het een leerzame ervaring, voor anderen zal het een aanrader zijn.

Na afloop hebben we met de hele groep lekker gechineesd in Duitsland.